

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЗНУ

Протокол

№8 від 29.01.26

_____ Шило Г.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ПРОГРАМА

**програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття
(вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності**

**НАСТАВНИЦТВО: КОУЧИНГОВА СТРАТЕГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ**

Розробник(и): Пономаренко Ольга Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності.

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток загальних і професійних компетентностей, (основи наставницької діяльності, особливості організації педагогічної інтернатури у закладах освіти); формування у педагогічних працівників ключових умінь, що необхідні педагогу-наставнику для здійснення супроводу та підтримки в педагогічній діяльності педагогічного працівника; застосування основ андрагогіки під час здійснення наставницької діяльності.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності від 02.05.2023 р. № 516.

Термін дії програми: 29.01.2026 р. до 29.01.2029 р.

Рецензенти:

Іваницький О. І., д. п. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності, Запорізький національний університет.

Локарева Г.В. д. п. н., професор, завідувач кафедри акторської майстерності, Запорізький національний університет.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність Програми зумовлена потребою в розвитку цілісної системи професійної підтримки педагогічних працівників шляхом упровадження наставництва, зокрема в контексті запровадження педагогічної інтернатури. У сучасних умовах реформування освіти наставництво виступає важливим інструментом безперервного професійного розвитку педагогів, сприяє їх успішній професійно-педагогічній адаптації, особливо тих, хто вперше призначений на посаду, до особливостей освітнього середовища, вимог професійної діяльності та корпоративної культури закладу освіти.

Реалізація наставницької підтримки забезпечує формування сприятливого соціально-психологічного мікроклімату в педагогічному колективі, підвищення рівня психологічного комфорту та професійної впевненості педагогічних працівників. Наставництво сприяє встановленню доброзичливих взаємовідносин між усіма учасниками освітнього процесу, розвитку педагогічної майстерності, набуттю й удосконаленню професійних компетентностей, формуванню відповідального та сумлінного ставлення до трудової діяльності, а також утвердженню поваги до педагогічної професії.

Цільова група: педагогічні працівники з досвідом педагогічної діяльності (як правило, не менше п'яти років), які здійснюватимуть супровід та підтримку педагогічних працівників, зокрема новопрпзначених, для набуття (вдосконалення) ними фахової майстерності та провадження педагогічної діяльності.

Обсяг (тривалість): 0,5 кредита ЄКТС (15 годин)

Особливості реалізації програми: Немає.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, змішана.

Мета підвищення кваліфікації полягає у розвитку та вдосконаленні загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників, необхідних для ефективного здійснення наставницької діяльності у закладах освіти, зокрема для надання методичної, психолого-педагогічної та професійної підтримки педагогам у процесі їх адаптації, професійного становлення та безперервного розвитку.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити з теорією та практикою наставництва в Україні й закордонних освітніх системах;
- ознайомити з нормативно-правовими документами, що визначають мету, завдання наставництва та педагогічної інтернатури в Україні;
- ознайомити зі структурно-змістовими компонентами профілю педагога-наставника;
- формувати професійні якості й вміння, що є значущими для наставницької діяльності;
- вчити добирати відповідні види, форми і методи для здійснення наставницької діяльності;

- вчити добирати та застосовувати інструменти для вивчення професійних потреб інтернів;
- формувати здатність і готовність до розроблення програми та звіту педагогічної інтернатури (спільно з інтерном);
- забезпечувати супровід та підтримку в педагогічній діяльності інтерна;
- удосконалити вміння ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу та іншими суб'єктами освітньої діяльності на засадах партнерства і підтримки.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: загальні компетентності: соціальна (ЗК.02), культурна (ЗК.03), лідерська (ЗК.04); професійні компетентності: емоційно-етична (Б2), інноваційна компетентність (Д1), здатність до навчання впродовж життя (Д2), рефлексивна (Д3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

у результаті проходження програми педагогічні працівники зможуть:

- усвідомлювати цінність наставництва як складової професійного розвитку педагогічних працівників та педагогічної інтернатури;
- застосовувати нормативно-правові засади організації наставницької діяльності та педагогічної інтернатури у закладі освіти;
- здійснювати самооцінювання рівня сформованості загальних і професійних компетентностей, необхідних для ефективної наставницької діяльності;
- планувати, організовувати та реалізовувати наставницьку діяльність із використанням доцільних форм, методів і інструментів супроводу педагогів-інтернів;
- забезпечувати професійну адаптацію педагогічних працівників до умов педагогічної діяльності на засадах партнерства, підтримки та андрагогічного підходу;
- визначати професійні потреби інтернів та спільно з ними розробляти програму педагогічної інтернатури й здійснювати моніторинг її виконання;
- налагоджувати ефективну взаємодію з учасниками освітнього процесу, професійними спільнотами та іншими суб'єктами освітньої діяльності з метою підтримки професійного розвитку педагогів.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється за бальною системою та передбачає комплексну перевірку сформованості професійних компетентностей, практичних умінь і засвоєння теоретичних положень програми.

Максимальна кількість балів – 100, з них:

до 60 балів – за виконання практичних завдань (кейсів, проєктних робіт, розробок адаптацій/модифікацій, індивідуальних освітніх рішень, аналізу педагогічних ситуацій тощо);

до 40 балів – за підсумкове тестування, що перевіряє розуміння ключових понять, підходів, методів та нормативних засад навчання.

Практичні завдання оцінюються за такими критеріями:

- відповідність змісту завдання поставленим вимогам;

- обґрунтованість педагогічних рішень;
- практична застосовність запропонованих підходів;
- повнота та структурованість подання матеріалу.

Прохідний бал – 60, за умови набрання не менше 35 балів за практичні завдання, що підтверджує сформованість прикладних професійних умінь і готовність до впровадження отриманих знань у педагогічній діяльності.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат

Вартість: 700 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено опанування теоретичних засад наставницької діяльності в системі освіти, зокрема в контексті педагогічної інтернатури, а також формування загальних і професійних компетентностей, необхідних для здійснення ефективного супроводу та підтримки педагогічних працівників у процесі їх професійного становлення та розвитку.

Особливістю програми є поєднання теоретичного матеріалу з практикоорієнтованими видами діяльності, що спрямовані на розвиток ключових умінь педагога-наставника. Практична складова навчання передбачає аналіз професійних ситуацій і кейсів, самооцінювання наставницьких компетентностей, опрацювання нормативно-правових документів, моделювання наставницьких зустрічей, добір форм і методів наставництва, а також розроблення складових програми педагогічної інтернатури.

Самостійна робота слухачів включає опрацювання навчально-методичних і нормативних матеріалів з питань наставництва та педагогічної інтернатури, виконання індивідуальних завдань, спрямованих на аналіз професійних потреб інтернів, підготовку фрагментів програми та звіту педагогічної інтернатури, а також рефлексію власної готовності до здійснення наставницької діяльності.

Підсумкові заходи передбачають проходження підсумкового тестування з метою оцінювання рівня засвоєння теоретичних знань і сформованості практичних умінь, необхідних для виконання функцій педагога-наставника.

Зміст програми структуровано у 2 модулі, що охоплюють 6 взаємопов'язаних тем, спрямованих на розкриття цінності наставництва, особливостей організації наставницької діяльності у закладі освіти та її реалізації в межах педагогічної інтернатури.

На завершальному етапі навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест.

Загальна кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, становить 15 годин, з них:

- 6 годин – лекційні заняття;
- 6 годин – практична робота;
- 2 години – самостійна робота;
- 1 година – підсумковий контроль.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Наставництво як складова професійного розвитку					
Тема 1.1. Наставництво як чинник професійного розвитку педагогічних працівників	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Професійний профіль педагога-наставника	-	2	1	-	3
Тема 1.3. Організація процесу наставництва у закладі освіти	2	-	-	-	2
<i>Разом за модулем</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	-	<i>7</i>
МОДУЛЬ 2. Наставництво в контексті педагогічної інтернатури					
Тема; 2.1. Нормативно-правові засади організації педагогічної інтернатури в Україні	-	2	-	-	2
Тема 2.2. Професійна адаптація педагога-інтерна до освітньої діяльності	2	-	-	-	2
Тема 2.3. Проєктування та реалізація програми педагогічної інтернатури	-	2	1	-	3
<i>Разом за модулем</i>	<i>2</i>	<i>4</i>	<i>1</i>	-	<i>7</i>
Підсумкові заходи				1	1
Усього	6	6	2	1	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Наставництво як складова професійного розвитку

Тема 1.1. Наставництво як чинник професійного розвитку педагогічних працівників

Поняття наставництва, його мета і завдання в системі освіти. Значення наставництва для професійного розвитку педагогічних працівників та забезпечення їх професійно-педагогічної адаптації. Наставництво у вітчизняній та закордонних освітніх системах (досвід європейських країн). Диференціація понять «наставництво», «коучинг», «супервізія» та інших форм професійної підтримки педагогічних працівників. Переваги та виклики впровадження наставництва у закладах освіти.

Тема 1.2. Професійний профіль педагога-наставника

Зміст і структура професійного профілю педагога-наставника. Ключові компетентності та особистісні якості, необхідні для ефективного наставництва. Роль педагогічного досвіду, фахової підготовки та комунікативних умінь у формуванні професійного профілю наставника. Вимоги до рівня педагогічної майстерності та морально-етичних принципів діяльності. Порівняння професійних профілів наставників у вітчизняних і закордонних освітніх практиках.

Тема 1.3. Організаційні засади здійснення наставницької діяльності у закладі освіти

Організаційні структури та підходи до впровадження наставництва у закладах освіти. Планування та координація наставницької діяльності, роль керівництва та адміністративних служб. Методи забезпечення ефективної взаємодії між наставником та педагогом-початківцем. Моніторинг, оцінювання та підтримка професійного розвитку педагогів через наставництво. Проблеми та перспективи організаційного впровадження наставництва у сучасній освітній системі.

МОДУЛЬ 2. Наставництво в контексті педагогічної інтернатури

Тема 2.1. Нормативно-правові засади організації педагогічної інтернатури в Україні

Регламентуючі документи та законодавчі акти, що визначають порядок проведення педагогічної інтернатури. Стандарти та вимоги до організації освітньої практики педагогів-інтернів. Права, обов'язки та відповідальність учасників педагогічної інтернатури. Порівняння українських нормативних підходів з міжнародними практиками педагогічної підготовки. Вплив нормативно-правових засад на якість професійної підготовки та адаптації молодих педагогів.

Тема 2.2. Професійна адаптація педагога-інтерна до освітньої діяльності

Поняття професійної адаптації педагога-інтерна, її етапи та механізми. Психолого-педагогічні умови, що сприяють успішній інтеграції в освітнє середовище. Роль наставництва, колег та адміністрації у підтримці професійної адаптації. Методи діагностики та оцінювання рівня адаптації педагога-інтерна. Проблеми та бар'єри адаптаційного процесу та шляхи їх подолання.

Тема 2.3. Проєктування та реалізація програми педагогічної інтернатури

Методологічні принципи та етапи розробки програми педагогічної інтернатури. Визначення цілей, завдань та очікуваних результатів програми. Структура програми: навчальні блоки, практичні завдання та форми контролю. Механізми реалізації програми, роль наставників і закладу освіти. Оцінювання

ефективності програми та корекція змісту на основі зворотного зв'язку учасників інтернатури.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Провести самооцінку власних професійних компетентностей за ключовими напрямками наставництва (комуникативна, емоційно-етична, рефлексивна компетентність).

2. Скласти індивідуальний професійний профіль наставника з визначенням сильних сторін та зон розвитку.

3. Провести аналіз досвіду наставництва в інших закладах освіти (вітчизняних та закордонних) і підготувати короткий звіт із рекомендаціями для власної практики.

4. Розробити план організації наставницької діяльності у власному закладі освіти: визначити учасників, форми взаємодії та очікувані результати.

5. Моделювання наставницької зустрічі: розіграти кейс взаємодії наставника та молодого педагога з урахуванням психологічного комфорту та партнерського підходу.

6. Скласти алгоритм моніторингу професійного розвитку педагогів під супроводом наставника (форма звітності, критерії оцінки, способи зворотного зв'язку).

7. Опрацювати основні нормативно-правові документи щодо педагогічної інтернатури та підготувати схематичну таблицю прав, обов'язків та відповідальності наставника й інтерна.

8. Провести аналіз відповідності внутрішніх правил закладу нормам організації педагогічної інтернатури та визначити шляхи їх оптимізації.

9. Скласти план адаптаційної підтримки педагога-інтерна на основі його професійних потреб (використати анкети, опитування або інтерв'ю).

10. Розробити кейс для підтримки адаптації інтерна у складних професійних ситуаціях (конфлікти, стресові ситуації, робота з різними учнями).

11. Провести самоаналіз власних навичок підтримки інтернів та підготувати рефлексивний звіт із рекомендаціями для підвищення ефективності наставництва.

12. Розробити проєкт фрагмента програми педагогічної інтернатури: визначити цілі, завдання, зміст практичних заходів та форми контролю.

13. Провести моделювання реалізації одного блоку програми: обрати методи наставництва, оцінювання та зворотного зв'язку.

14. Скласти підсумковий звіт про виконання навчальної програми інтерна з рекомендаціями щодо подальшого розвитку.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Опрацювати навчально-методичні матеріали з питань наставництва та педагогічної інтернатури.

2. Виконати індивідуальні завдання щодо оцінки потреб інтернів та розробки елементів програми наставництва.

3. Підготувати рефлексію власної готовності до здійснення наставницької діяльності та план подальшого професійного розвитку.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800, із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 р. № 1133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п#Text>.
2. Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-п#Text>.
3. Положення про педагогічну інтернатуру : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 жовтня 2021 р. № 1128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24 грудня 2021 р. за № 1670/37292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/z1670-21>.
4. Про анкету самооцінювання : Наказ Державної служби якості освіти України від 29 березня 2021 № 01-11/26. URL: <https://sqe.gov.ua/law/pro-anketu-samoocinuuvannya/>
5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста) : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>.
6. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

Основна література

1. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
2. Новик І., Венгловська О. Наставництво: професійна підтримка та розвиток педагогів. Київ : УІРО. 2023. 111 с.
3. Програма шкільного наставництва в Україні : посібник. British Council. 66 с. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/programa_shkilnogo_nastavnytva_v_ukrayini.pdf.
4. Рівний рівному: посібник для менторів / Укл. О. Іваннік. Київ, 2015. 57 с.
5. Савич Ж В Наставництво як інструмент адаптації нових працівників у закладах освіти : практикум. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 52 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38820/1/Z_V_Savych_NYIANPUZO_KUBG.pdf
6. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : порадник для супервізорів (наставників). USA'ID, 2018. 60 с. URL: <https://barnaconsult.com/wp-content/uploads/2021/10/Superviziya-Poradnyk-VF-Krok-za-krokom.pdf>

Додаткова література

1. Ефективність онлайн-ресурсів для навчання вчителів: звіт за результатами соціологічного дослідження методом фокусованих групових, та

індивідуальних інтерв'ю (скорочено). Дослідницьке бюро Соціологіст. Харків, 2020. 11 с.

2. Кремень В.Г. Освіта дорослих у вимірах людиноцентризму. Edukacja zawodowa i ustawiczna. № 4. 2019. С. 45-52. URL: http://www.aps.edu.pl/media/3258952/11_eziu_4-2019_w_kremien.pdf

3. Лящук Л. О. Наставництво як складова професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://vseosvita.ua/library/nastavnytstvo-ia-kskladova-profesiinoho-rozvytku-pedahohichnykh-pratsivnykiv-912178.html>

4. Новик І., Венгловська О. Кейс для педагога-наставника. Київ : УІРО. 2023. 30 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/kejs-dlya-nastavnyka.pdf?fbclid=IwAR2gO3xFCd1LtJ3fRVEf2IDNYZ_bV5bcVR5UzPTokac9ZWn63_KJmzdWVSo

5. Організація заходів педагогічної інтернатури в закладах освіти: методичні рекомендації для закладів освіти та центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ : УІРО. 2022. 9 с. URL: <https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2022/12/redagogical-internship-2022.pdf>

6. Педагогічний навігатор. Пілотна програма / упоряд. А. Демченко. Київ, 2025. 93 с. URL: <https://znayshov.com/FR/45835/1100.pdf>.

7. Сидоренко В.В. Селф-коучинг (самонаставництво) як технологія професійного розвитку педагога Нової української школи : спецкурс / Вікторія Вікторівна Сидоренко. К.: Агроосвіта, 2020. 94 с.

8. Уварова А. Від керівника до лідера практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти / упоряд П. Гоч. Центр Інноваційної Освіти «Про.Світ», 2019. 60 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>.